

**Інститут Східної Європи
Eastern-European Institute**

Віктор Ідзьо

Король Русі Юрій I в українській та європейській історії та державницькій традиції (1255 – 1308)

Івано-Франківськ «СІМІК», 2020р.

**Друкується за рішенням Кафедри українознавства Інституту Східної Європи,
протокол № 1, від 3 січня 2020р.**

Рецензенти:

Ірша Р. - доктор історичних наук, професор Відділення “Словацько-української культури” Кафедри українознавства Інституту Східної Європи.

Калакура Я. - доктор історичних наук, професор Кафедри українознавства Інституту Східної Європи.

Кононенко П. - доктор філологічних наук, професор Кафедри українознавства, Голова Вченої Ради Інституту Східної Європи.

Кононенко Т. - доктор філософських наук, професор Кафедри українознавства Інституту Східної Європи.

Масарик Я. - доктор історичних наук, доктор філософських наук, завідувач Відділення “Словацько-української культури” Кафедри українознавства Інституту Східної Європи.

Недюха М. - доктор філософських наук, професор Кафедри українознавства Інституту Східної Європи.

Партико З. - доктор філологічних наук, професор Кафедри українознавства, Вчений секретар Інституту Східної Європи.

Пасічник Г. - кандидат філологічних наук, професор Кафедри українознавства, завідувач відділення “Прикладна лінгвістика” Інституту Східної Європи.

Хитрук В. - кандидат філологічних наук, доцент Кафедри українознавства, завідувач Карпатського відділу української духовності Інституту Східної Європи.

Віктор Ідзьо.

Король Русі Юрій I в українській та європейській історії та державницькій традиції (1255 – 1308). Наукове видання. - Івано-Франківськ «Сімик», 2020р. - 22с.

Наукові праці директора Інституту Східної Європи, завідувача Кафедрою українознавства доктора історичних наук, професора, академіка Академії Наук Вищої Школи України Віктора Ідзя «Король Русі Юрій I в українській та європейській історії та державницькій традиції (1255 – 1308)», що приурочені 60-літтю з дня народження(1960-2020рр.) та 40-літтю науково-педагогічної діяльності, досліджують процеси розвитку Руського королівства з центром у Львові в першому десятилітті XIV століття. На ґрунті наукових праць українських та іноземних вчених автор досліджує розвиток централізованої української державності в епоху одного із наймогутніших її володарів – короля Русі Юрія I Левовича (1301 – 1308 рр.).

У науковому дослідженні “Король Русі Юрій I в українській та європейській історії та державницькій традиції (1255 – 1308)” на глибоко науковому фактичному матеріалі, який академік Віктор Ідзьо черпав із староукраїнських та європейських джерел, відтворюються маловідомі, а то й призабуті сторінки історії української державності епохи “Руського королівства” XIV ст. та її наймогутнішого володаря – короля Русі Юрія I Левовича, який відомий в українських та західноєвропейських джерелах як володар всієї Русі-України, і якого вони титулюють королем Русі.

Окрім вивчення історичних та політичних процесів у “Львівському королівстві” в епоху правління короля Юрія I, досліджується діяльність церкви у відновленій Юрієм I “Галицькій митрополії”, яка відіграла велику роль у культурно-релігійному житті Русі-України в першій чверті XIV століття.

Отже, наукова праця “Король Русі Юрій I в українській та європейській історії та державницькій традиції (1255 – 1308)” є унікальною джерельною базою у вивченні історії Русі-України в першій чверті XIV ст. у час єдиновладного правління короля Русі Юрія I Левовича у 1301 – 1308 роках.

З працею можна познайомитися на сайті Інституту Східної Європи –

www.easterneurope.nethouse.ua

Зміст

1. Король Юрій Левович в українській та європейській історичній традиції (1255 – 1301 рр.).....4
2. Король Юрій Левович – володар Русі-України (1301 – 1308 рр.).....15

Король Юрій I Левович в українській та європейській історичній традиції (1255 – 1301 рр.)

Король Русі Юрій I, як знаємо з української та європейської літописної традиції, є сином князя Лева Даниловича та угорської принцеси Констанції, дочки угорського короля Бели IV [9, с. 375, с.451].

Юрій Левович, на нашу думку, народився влітку 1255 р., і був єдиним сином короля Русі-України Лева Даниловича (1292-1301 рр.) та третьою, наймолодшою дитиною в родині після Святослави, яка народилася у 1248 р., та Анастасії, яка народилася в 50-х рр. XIII ст. [4, с. 4-12; с. 112-116; с. 408-415; с. 66-68].

Уперше дату народження та хрещення Юрія Левовича вказує Леонід Махновець у примітках до редагованого ним “Руського літопису”, датуючи ці події 1254 – 1255 рр. [9, с.430].

Літописець не знає точної дати народження Юрія Левовича. Він розповідає про його хрещення в контексті розповіді про діяльність союзного до короля Данила Романовича литовського князя Войшелка: “... У Миндовга був син Войшелк і дочка. Дочку він оддав за Шварна Даниловича до Холма, а Войшелк тим часом почав княжити в Новгородку, в поганстві пробуваючи. І став Войшелк проливати крові много: убивав він повсякдень по три чоловіка, по чотири. А котрого дня, було, не вб’є кого – тоді веселий був. Але потім увійшов страх божий у серце його. Надумав він прийняти святе хрещення. І охрестився він тут у Новгородку, і став жити у християнстві. А після цього пішов Войшелк до Галича, до князя Данила і Василька, «маючи намір прийняти монаший чин. Тоді ж Войшелк охрестив Юрія, потім пішов в город Полонний» [9, с. 430].

Як наголошує автор літопису, а згодом робить свої висновки у примітках Л. Махновець, в 1254 – 1255 рр. литовський князь Войшелк хрестив сина Лева Даниловича від Констанції – Юрія. Літописець не вказує точної дати народження, бо її не знає. Нам відомо тільки, що Юрій народився в Галичі, очевидно, коли в ньому коротко князував князь Лев Данилович.

Можна припустити, що Данило Романович після шлюбу з Констанцією тимчасово передав Леву у 1247 р. Галицьке князівство, щоб обеззброїти ще одного претендента на нього – іншого зятя Бели IV, чернігівського князя Ростислава Михайловича. Досліджуючи джерела і реконструюючи події, припускаємо, що через вісім років подружнього життя в Галичі, після народження у 1248 р. Святослави та в 50-х рр. – Анастасії, у 1255 р. народився Юрій Левович. Це була велика подія в Галичі – “хрещення Войшелком Юрія” у 1255 р. Таким чином, як засвідчує літописець та дослідження вчених, Юрій Левович народився після двох своїх старших сестер Святослави і Анастасії, на восьмому році подружнього життя Лева з Констанцією. Той факт, що литовський князь Войшелк був хресним батьком Левового сина Юрія, свідчить про дружні взаємини короля Данила з литовськими правителями [5, с. 251-303; с. 16-23; с. 408-415].

Київський дослідник М. Ф. Котляр наголошує, що шлюб Лева Даниловича з королівною Констанцією відбувся не пізніше літа 1247 р. Цей шлюб, як і союз Русі-України та Угорщини, був виявом доброї волі Лева і Констанції, і скріплював союзницьку угоду між державами [2, с. 263]. Оскільки шлюб Лева відбувся не

пізніше літа 1247 р., слід з'ясувати, коли народився єдиний син Лева від Констанції, Юрій. Оскільки руський літописець не знає точної дати народження Юрія Левовича, то, проводячи дослідження, Л. Махновець в примітках до Руського Літопису датує цю подію приблизно 1254 – 1255 рр., однак слід наголосити, що літописець розповідає про хрещення Войшелком Юрія у 1255 р. Таким чином, єдиний син Юрій народився у Лева і Констанції тільки через вісім років їхнього подружнього життя. Очевидно, дата народження Юрія Левовича, яку ми пов'язуємо з 1255 рр., є достовірною, отже, княжича охрестили того ж року, коли він і народився – у 1255 р. Це була велика подія, оскільки, як наголошував літописець, на хрестини внука Юрія в Галич, де хрещеним батьком був литовський князь Войшелк, приїхали король Данило і волинський князь Василько. “Хрещення Юрія Левовича у 1255 р. Войшелком” підтверджується і подальшим свідченням літопису, у якому читаємо, що “Лев називає Войшелка кумом перед його вбивством у Михайлівському монастирі у Володимирі у 1268 р.”. Літописець наголошує: ”Лев сказав Войшелку: «Куме, випиймо по чаші вина!”, що робить свідчення про народження і хрещення Юрія Левовича Войшелком у 1255 році, достовірним [2, с. 310].

Український дослідник Л. Махновець теж датує розповідь про хрещення Юрія Левовича в Галичі приблизно 1254 – 1255 рр. Таке пізнє народження сина у Лева і Констанції пояснюємо тим, що Юрій був третьою дитиною у сім'ї, адже у Лева і Констанції у 1248 та 1250 рр. народилися Святослава, яка стала монахинєю і Анастасія, яка була дружиною Зимовита, сина Казимира I [9, с.436]. Отже, не зважаючи на малочисельність джерел, можемо стверджувати, що Юрій народився після сестер Святослави і Анастасії пізно, аж через вісім років після одруження Лева з Констанцією, і був третьою дитиною. Нагадаємо, що шлюб Констанції з Левом, який відбувся у 1247 р., засвідчений всіма офіційними тогочасними угорськими джерелами. Таким чином, майбутній король Русі Юрій I Левович народився і був охрещений в Галичі навесні чи улітку в 1255 р. [11, р. 13].

Можемо припускати, що після 1255 р., тобто після народження у Лева з дочкою угорського короля Бели IV, Констанцією, сина Юрія, не знаходячи порозуміння з галицькими боярами, як вважає більшість дослідників, Лев Данилович розпочав формування на базі колишнього Звенигородського князівства, яке доценту розгромили монголо-татари Батия, Львівського князівства з новим центром – Львовом. Князівство залишилося незмінним, змінився тільки адміністративний центр, звідки здійснював своє правління князь Лев.

Про дитячі і юнацькі роки князя Юрія не маємо жодних відомостей, про це не знає і літописець. Про Юрія Левовича наступна літописна згадка датується 1277 р., йому на той час було 22 роки.

Узимку 1277 – 1278 рр., як наголошує літописець, прислав хан Ногай послів з грамотами до Лева, Мстислава і Володимира, так кажучи: ”Завше ви жалієтесь мені на Литву. Так ось я вам даю рать і воєводу з ними – Мамшія. Підіть же з ним на ворогів своїх!». І коли приспіла зима, то тоді пішли князі руські на Литву. А Лев не пішов, а послав сина свого Юрія...” [9, с. 431].

Якщо взяти до уваги це свідчення літописця і вважати датою народження Юрія 1255 р., то цей перший літописно зафіксований військовий похід Юрія відбувся тоді, коли княжичу було 22 роки. Літописець говорить про похід так, немов Юрій уже раніше ходив у походи, і це вже було для Юрія звичним.

Описуючи події 1277 р., літописець розповідає про участь 22-річного князя Юрія в поході на Литву: “Коли прийшли вони до Берестія, то вість прийшла їм, що татари вже попередили їх прийти до Новгородка. Князі тоді стали радитися собі – Мстислав, і Володимир, і Юрій, так кажучи: ”Якщо ми підемо до Новгородка, то там уже татари пограбували все. Підімо до незайманого місця”. І тоді, порадившись, пішли вони у напрямку до Городна, але за Волковийськом їх застала ніч.

”Мстислав і Юрій, утаївшись од Володимира, послали удвох лучших своїх бояр і слуг із воєводою Тюймою пустошити. І вони пустошили, а до своєї раті не пішовши, там і лягли на ніч, без сторожів, і зброю свою познімавши. Тоді ж утік од них утікач один до города і став розповідати городянам так: ”Там люди сплять на селі без порядку”. Пруси, отожд і борти, виїхали з города, ударили на них уночі і побили їх усіх, а інших захопили і в город одвели, а Тюйму на санях одвезли, бо був він ранений вельми. А назавтра, коли полки прийшли до города, то прибіг Ростиславко, слуга Мстислава, голий і босий. І став він розповідати, що скоїлося, що побиті бояри всі Мстиславові і Левові, і слуги всі побиті, а інші бояри схоплені. І вельми опечалилися сим Мстислав і Юрій за своє безумство. А Володимир досадував на них обох, що, утаївшись од нього, вони так учинили.

І почали вони думати (*тут маємо на увазі Володимира, Мстислава і Юрія*), як узяти города, бо перед воротами городських стін стояла башта кам’яна висока, і в ній заперлися були пруси. І не можна було їм, русичам, мимо неї піти до города, бо побивали вони з башти тієї. І тоді пішли вони до неї приступом, і взяли її. І страх великий, і жах напав на город, і стояли вони, городяни, наче мертві, на заборолах після взяття башти, тому що то була надія їх. І стали руські князі радитися про своїх бояр: ”Як би їх можна добути?» Але не могли вони ніяк. Тоді Мстислав, і Володимир і Юрій dokonчили з городянами діло так: “Города їм не брати, а своїх бояр одібрати». І забрали вони бояр своїх, а городу не вдіяли нічого, і повернулися до себе” [9, с. 430-431].

І хоча, як наголошував М. Ф. Котляр, загалом похід був невдалий, однак, бачимо із ходу кампанії та сукупності проаналізованих джерел, похід з татарами на Литву для Лева Даниловича та його сина Юрія був успішним, оскільки вони зуміли внаслідок удару по Литві знову повернути захоплену нещодавно литовцями Дорогочинську землю і відновити цілісність свої володінь [2, с. 263].

У 6788 р. (1280 р.), наголошує літописець, «по смерті ж великого князя Болеслава не було кому княжити в Лядській землі, тому, що не було в нього сина, і захотів собі Лев Лядської землі, але бояри лядські були сильні і не дали вони йому сеї землі. Було, однак, у Болеслава п’ять синівців... І бояри лядські вибрали собі одного із них, Лешка, і посадили його в Кракові на столі Болеславовім, і став княжити Лешко.

Після цього ж Лев захотів частини в Лядській землі – города на Україні (Люблінську землю). Він поїхав до хана татарського Ногая, окаянного, проклятого, підмоги собі просячи в нього на Ляхів, і він дав йому поміч окаянного Кончака, і Козія, і Кубатана. І коли приспіла зима, вони тоді і рушили: Лев радо пішов із татарами і з сином своїм Юрієм, а Мстислав Данилович і Володимир Василькович, син Мстиславів, Данило, пішли через неволю татарську. І так рушили вони всі до города Судомира..., і пішли на ту сторону Вісли. Спершу перейшов Лев із сином своїм Юрієм, а після нього Мстислав із сином своїм Данилом, а вже після них

татари... Після цього ж рушив Лев зі своїм полком, із силою великою, до города Кропивниці, з гордістю великою, маючи намір іти до Кракова... Як ото ми попередньо писали про Лева, коли він ішов полками своїми, і стали вони розходитися пустошити, то Бог учинив над ними волю свою, бо вбили ляхи із війська його багато бояр і слуг добрих, і татар частину вбили. І так вернувся Лев назад із великим безчестям” [9, с. 432].

Коментуючи цей уривок літопису, М. Ф. Котляр наголошує, що мазовецький князь Конрад Земоівитович у своїм бажанні оволодіти краківським престолом вирішив опертися на свого родича, Лева Даниловича, оскільки батько Конрада Земовит близько 1248 р. одружився з сестрою Лева, Переяславою. Очевидно, Лев бажав побачити свого родича і союзника Конрада на краківському престолі, який за допомогу пообіцяв йому, як вірно наголошує польський дослідник Володарський, Сандомирську та Люблінську землі. Найімовірніше, припускаємо, що Лев, знаючи могутність польських магнатів, не претендував на краківський престол, бачачи велику кількість польських претендентів. У його завдання, на нашу думку, входило посадити свого найближчого родича – Конрада, і законно отримати він нього як подяку за допомогу Сандомирську землю. Цього Лев, отримавши Люблінську землю, частково досягнув, як це вірно вважали М. Грушевський та І. Крип’якевич. В цих окреслених військових і дипломатичних планах Лева був цілковито задіяний і його син Юрій [2, с. 328-329].

Узимку 1282 р. князь Юрій за спонукою татар, взяв участь у поході на Угорщину. Літописець наголошував: “Коли йшов окаянный і нечестивий хан Ногай і хан Телебуга з ним на Угри силою великою у незчисленному множестві, то повеліли вони з собою піти і руським князям – Леву, Мстиславу, Володимиру, Юрію Левовичу... Після цього Лев, увійшовши в Угорську землю, одпущений був. І поїхав він додому, і пожалкував над тим, що сталося, тому, що Болеслав пустошив його землю». [9, с. 434].

На нашу думку, з князем Левом з походу повернувся князь Юрій для того, щоб відбити напад краківського князя Болеслава І.

У контексті міжусобиць у Польщі, описуючи допомогу Володимира князю Кондрату проти Болеслава, розповідає літописець під 1282 р. про одруження Юрія Левовича: ”І став він (Володимир) споряджати рать на Болеслава, і до синівця свого Юрія Левовича посла послав, підмоги прохаючи. А синовець йому так каже: ”Стрию мій! Я радо б і сам із тобою пішов, та ніколи мені. Їду я, господине, до Суздаля женитися. Але із собою я візьму небагато людей, так що всі мої люди і бояри – Богу на руки і тобі. І коли тобі буде вгодно, тоді з ними піди». Володимир тоді спорядив рать, а з Юрієвою раттю був воєвода Тюйма” [9, с. 432-433].

Таким чином, із літописного свідчення ми дізнаємося про одруження Юрія Левовича у 1282 р. Йому тоді було 27 років.

Згідно з Воскресенським літописом, наголошує у примітках до Руського літопису дослідник Л. Махновець, першою дружиною Юрія Левовича стала дочка Ярослава Ярославовича тверського, імені якої не знаємо [9, с. 435].

Під 1285 р. літописець описує подальші походи Болеслава на волинського князя Володимира і Дорогичинського Юрія.

Літописець зауважує: ”А Болеслав-князь і пізніше був усе ще сповнений свого недоумства і не переставав він творити Володимирові і Юрієві. Тому Володимир і

Юрій почали удвох рать споряджати на Болеслава, а Володимир послав своїх мужів, і Литву підняв, і тоді рушили вони всі, і Юрій теж із ними пішов на Болеслава” [9, с. 435].

Таким чином, як бачимо із літописного свідчення, у продовженні війни проти Болеслава, що тривала упродовж 1285 – 1286 рр., взяв участь, окрім Володимира і Литви, і князь Юрій Левович, але, як наголошував літописець, ”коли були вони в городі Мельниці, то прислав до нього, Юрія, отець його, Лев, посла, кажучи йому так: ”Сину мій, Юрію! Не ходи сам із Литвою. Убив я князя їх Войшелка. Іще захочуть вони помсту вчинити. І Юрій не пішов, згідно з отчим словом, а послав рать свою” [9, с. 435].

Восени 1287 р., як подає історичне джерело, ”захотів піти окаянний і нечестивий Телебуга на Ляхів. І зібрав він силу велику, бо забув він про кару Божу, що збулась над ним в Уграх, і Телебуга послав послів до задніпровських князів і до волинських – до Лева, і до Мстислава, і до Володимира, велячи їм піти з собою на віну. Тоді ж були всі князі в неволі татарській... І догнав його Лев-князь коло села Бужковичів з питтям і з дарами... Лев-князь ішов із сином своїм Юрієм, із своєю раттю... Телебуга тим часом хотів іти до Кракова, але, дійшовши до нього, вернувся у городі Торжку, бо вість прийшла йому, що Ногай попередив його до Кракова прийти, і через те він пішов назад на Львівську землю, на город на Львів. І стояли вони на Львівській землі дві неділі, кормлячись і не розоряючи, але не давали вони навіть із города вийти за покормом. Хто ж виїхав із города, то тих вони побивали, а других захопили, а інших, обдерши, пускали нагих, і тії од морозу померли, тому, що була зима вельми. І зробили вони пустою землю всю. Се ж навів їх на нас Бог за гріхи наші, караючи нас, щоби покаялись ми за лихі свої і беззаконні діла. Іще ж накінець нашле він на нас гнів свій! І померло в городах в облозі незчисленне множество, а інші померли в селах, вийшовши з городів, після того, як пішли нечестиві агаряни... Коли ж одійшов Телебуга і Ногай, Лев-князь перелічив, скільки погинуло в його землі людей, що захоплено, побито, а що їх за Божою волею померло: двадцять з половиною тисяч. Тої ж зими у Юрія, князя Левовича, помер син на ім'я Михайло, який був малим. І плакали по ньому всі люди, і, опрятавши його тіло, положили його в церкві святої Богородиці в Холмі, що її спорудив був прадід його, великий князь Данило-король, син Романів [9, с. 436; с. 211; с. 66-68].

М. Ф. Котляр з цього приводу наголошує, що Михайлові, синові Юрія від першого шлюбу, могло бути тоді три або чотири роки. Одружився ж Юрій з дочкою князя Ярослава Ярославовича у 1282 р., але молода дружина померла біля 1286 р. [2, с. 336].

Баумгартен вважав, що Михайло, син Юрія, народився в 1283 р., тобто через рік після шлюбу. Через рік після шлюбу Лева з Констанцією народилася старша сестра Юрія, Святослава [10, р. 50-51].

Вдруге Юрій одружився з польською князівною Євфимією, дочкою Казимира I, внучкою Конрада I, у 1287 р. З нею у Юрія народилося троє дітей. Старша дочка, Марія, стала дружиною мазовецького князя Тройдена. Від цього шлюбу народився внук короля Юрія I, князь Болеслав, майбутній король Русі-України, Юрій II, два молодші брати – Андрій та Лев, роки народження яких нам невідомі.

Про дітей Андрія Юрійовича немає жодних свідчень. Знаємо, що Лев Андрійович видав свою старшу дочку за угорського короля Карла, середущу – за

сина Гедиміна, Любарта, між 1315 – 1319 рр., наймолодшу Анастасію – за тверського князя Олександра. Свого сина-первістка він назвав на честь діда – Левом. Отже, рід Юрія Левовича складався зі старшої дочки Марії та синів Андрія та Лева [7, с. 59].

У грудні 1287 р., наголошує літописець, “хан Телебуга і хан Алгуй із великою силою, а з ними йшли руські князі – Лев, Мстислав, Володимир і Юрій Левович, і інші многі князі в Ляхи. Мстислав тоді вдарив чолом перед братом своїм Володимиром, і послав послів Володимир до брата Лева і до синівця Юрія з такими словами: ”Ось я вам обом об’являю – дав я єсмь брату своєму Мстиславу землю свою і городи”. Лев же сказав Володимирі: ”Так і гаразд, що ти єси дав. Хіба мені домагатися од нього по твоїм животті? Адже всі ми ходимо під Богом. Аби мені дав Бог зі своїм змогти справитися в сей час”. А після цього послав Мстислав послів до брата свого, до Лева, і до синівця свого Юрія, так кажучи: ”Осе ж брат мій Володимир дав мені землю свою всю і городи. Ачей чи захочеш ти чогось домагатися по животті брата свого і мого, то ось тобі цесарі. Ось цесар, а ось я. Мов за мною чого ти захочеш? Лев, однак, не сказав на це слово нічого. Після цього ж пішов Телебуга в Ляхи, і Алгуй із ним, і всі князі” [9, с. 437].

Далі літописець розповідає, що ходом війни у Ляхах цікавився володимирський князь Володимир: ”А брат мій Лев, і Мстислав, і синовець (*Юрій*) мій чи здорові?». Слуги відповіли: ”Гоподине! Живі всі і здорові”. Володимирі ж доповіли, що Мстислав віддає город його Всевож боярам, і села віддає. І Володимир був цим сильно обурений. І послав Володимир посла свого з жалобою до брата свого Мстислава, кажучи: ”Брате! Ти мене ні на війні, ні списом мене не добув єси, ні із городів не вибив мене єсть, ряттю прийшовши на мене, а так чиниш ти надо мною! Ти мені брат єсть, а другий мені брат – Лев, а синівець мені – Юрій. Я ж із вас трьох вибрав єсмь тебе одного, і дав тобі єсмь землю свою всю, і городи по своїм животті. А за мого ж живоття не вмішуватися тобі ні в що. Бо се я учинив єсмь за гордість брата свого і синівця свого, дав єсмь тобі землю свою” [9, с. 438].

Очевидно, дізнавшись про певний розлад у взаєминах між Володимиром і Мстиславом у другій половині жовтня 1288 р., як наголошує Л. Махновець, ”Прислав Юрій Левович посла свого до стрія свого, князя Володимира, кажучи, йому: ”Господине, стрію мій! Бог відає і ти, як я тобі служив єсмь зо всею правдою своєю. Я мав тебе єсмь за отця собі. Пожаліти б тобі мене за службу, бо нині, господине, отець прислав до мене. Однімає він у мене городи, що мені був дав: Белз, і Червен, і Холм, а велить мені бути в Дорогичині і в Мельниці. Тож б’ю я чолом Богові і тобі, стрієві своєму: дай мені, господине, Берестій, і то б мені разом було. Володимир же сказав послу: ”Синівче, скажи – не дам. Ти знаєш сам, що я не говорю двояко, ні лжею я іще не був. І Бог те відає, і все піднебесся. Не можу я порушити ряду, котрий я докончав єсмь із братом своїм Мстиславом. Я дав єсмь йому землю свою всю, і городи, і грамоти єсмь написав. І з тими словами одрядив він посла, синівця свого. А після цього послав Володимир слугу доброго свого, вірного, на ім’я Рачшу, до брата свого, Мстислава, так кажучи слугі: ”Скажи брату мому: ”Прислав до мене синовець мій Юрій. Просить він у мене Берестія. Але я йому не дав ні города, ні села. І ти не давай нічого...» [9, с. 442].

Як бачимо, волинський літописець схилився перед Левом, називаючи його хоробрим воїном і переможцем у многих ратях, у той же час він сторожко наголошував, що волинський князь Володимир Василькович не був добрим

полководцем. Він не любив воювати, але у той час політика робилась здебільшого насильницькими засобами, а в староукраїнському суспільстві вважалося, що добрий князь мусить бути хоробрим воїном. Тому не дивно, що Юрій Левович, вихований Левом Даниловичем як хоробрий князь і воїн, раптово захопив Берестя, розуміючи, що його намірам не буде опору.

Далі літописець висвітлює цю подію в контексті самовільного зайняття Юрієм Левовичем Берестя і дипломатичних переговорів Мстислава Даниловича між Юрієм Левовичем та Левом Даниловичем.

Літописець наголошує: ”І послав він (*Мстислав*) послів до синівця свого, Юрія, так кажучи: ”Синівче! Коли б ти мені не був у тім поході і не чув ти!.. А ти сам чув гаразд, і отець твій, і рать уся чула, що брат мій Володимир дав мені землю свою і городи, по своїм животті, при цесарях і при його радцях. І він вам сказав, і я теж вам сказав. Якщо ти чого хотів, чому єсть тоді зо мною не говорив при цесарях? Скажи но мені се: чи сам єсть у Берестії сів, своєю волею, чи за велінням отця свого, щоб мені було відомо. Не на мені ж та кров буде, а на винуватому, бо за правим Бог помічник і хрест чесний. Я ж маю намір підняти татар, а ти сиди. Якщо ти не поїдеш добром, то злом тоді поїдеш таки”.

Відтворюючи про політичні і дипломатичні взаємини Мстислава з Юрієм Левовичем, літописець пише: “Послав послів до брата свого, Лева, єпископа свого володимирського Євстигнія, кажучи йому: ”Жаліюсь я Богові і тобі, тому що ти мені, скажи, єсть за волею божою, брат, ти мені єсть старший. Скажи мені, брате мій, по правді: чи твоєю волею син твій Юрій сів у Бересті, а чи за твоїм повелінням? Якщо буде, що за твоїм повелінням він се вчинив, то осе я тобі даю знати, брате мій, не таячись: прислав єсмь привести татар, а сам споряджаюся. Хай як мене Бог розсудить з вами. Але не на мені та кров буде, а на винуватім, на тім, хто не право вчинить”.

Літописець, який детально знав хід всіх політичних і дипломатичних баталій Лева і Мстислава за Берестейську землю, писав: ”Лев же убоявся цього вельми, бо іще йому не зійшла оскомина од Телебужиної раті, і сказав він єпископу брата свого: ”Син мій, Юрій, скажи: не з мого відомо се вчинив, се один Бог відає, а своїм молодим умом учинив. Об сім, скажи, брате мій, ти не журись. Шлю я до нього, нехай поїде із города син мій”.

Далі в історичній пам’ятці читаємо: “Єпископ тоді приїхав до Мстислава і став переповідати річ братову, і Мстиславу до вподоби було се. Після цього ж Мстислав уборзі послав гінців услід за Юрієм, князем пороським, велячи вернути йому назад, бо послав він був його привести татар на синівця свого, тоді бо Юрій пороський служив Мстиславу, а спершу служив він Володимирові”.

Розповідаючи про діяльність Лева Даниловича, добре проінформований літописець розповідає: ”Почувши ж це, Лев-князь послав боярина свого Семена Дядьковича до сина свого з твердими словами, кажучи йому: ”Поїдь геть з города, не погуби землі. Брат мій послав привести татар. А як не поїдеш ти геть, то і я буду помічником брату своєму Мстиславу проти тебе. Якщо мені буде смерть, по своїм животті оддаю я землю свою всю брату моему Мстиславу. А тобі не дам, коли ти мене не слухаєш, отця свого”.

Таким чином, вся делегація, дбаючи про інтереси миру в Русі-Україні, приїхала до Юрія Левовича в Берестя. До складу делегації входили боярин Семен Дядькович з боку Лева, а з боку Мстислава – боярин Павло Діонісійович, який був

послом до князя Лева, і вів усі переговори між Мстиславом і Левом. Для більшого авторитету своєї особи у вирішенні цієї проблеми Мстислав послав також свого священника, духівника, наказуючи бояринові Павлові: "Якщо ж поїде синовець мій, то ти приготуй до мого прибуття харч і пиття. Так само і в Каменці приготуй".

Літописець описує тріумфальне для Мстислава завершення боротьби з Юрієм Левовичем за Берестя: "Коли ж Семен приїхав до Юрія і повідав річ отчу, то назавтра поїхав Юрій геть із города, і з великим соромом... до Дорогичина... А Павло Мстиславу дав знати: "Синовець уже поїхав, і ти, господине, поїдь у свій город" [9, с. 449].

Отже, востаннє літописець розповідає про Юрія Левовича, як наголошував Леонід Махновець в своїх примітках до Руського Літопису, в травні чи червні 1289 р.: "Берестяни ж, призвідці коромоли, утекли вслід за Юрієм до Дорогичина, бо цілував він їм хрест на цім: "Не видам я вас стриєві своєму" [9, с. 409].

У 1292 р., як наголошує після аналізу свідчень М. Ф. Котляр, помирає у Володимирі Мстислав. У нього був син Данило, який згадується у Волинському Літописі у записах за 1280 – 1281 рр. Він був тоді вже дорослим, бо ходив з іншими руськими князями у похід на Сандомир. Подальша його доля невідома. М. Ф. Котляр припускає, що Данило не пережив Мстислава і помер раніше. Саме в останній час свого літописання волинський літописець, відчуючи, що землі Волині, Київщини і Сіверщини відійдуть до Лева, оскільки син Мстислава Данило помер раніше за свого батька, як наголошує М. Ф. Котляр, "вихваляє Лева, й прагне створити враження, що він був найважливішою фігурою в політичному житті даного регіону Східної Європи". Лев Данилович та його син Юрій в цей час продовжували політичну діяльність [2, с. 357-359].

Баумгартен теж вважає, що Мстислав помер у 1292 р. у Володимирі [10, р. 50].

Життя Лева Даниловича після смерті Мстислава у 1292 р. до 1301 р. є темою нашого подальшого дослідження, оскільки Руський Літопис закінчується 1289 р., а саме у записах під 1292 – 1301 рр. чеські та угорські джерела називають Лева Даниловича "королем Русі": "Відбувся з'їзд короля Чехії Вацлава II з королем Русі Левом"; "Закарпатські замки були захоплені королем Русі" [12, s. 326; s. 60].

Це дає підстави вважати, що Лев Данилович з 1292 р. до 1301 р. був одноосібним правителем Русі-України, великим князем і королем після свого батька. Саме так титулував батька Лева, Данила Романовича, волинський літописець, про уже йшлося.

На нашу думку, король Лев одноосібним правителем Русі-України почав себе титулувати після 1292 р., у такому ключі розуміємо подальшу коронацію на короля Русі єдиного сина Лева, короля Юрія I, про що достовірно знаємо з історичних джерел та висновків учених. Цю історичну схему підтверджує польський хроніст Ян Длугош, який наголошував, що всі подальші володарі Русі після коронації Данила були короновані на королів, визнавали і титулували себе королями Русі [6, с. 303-304; с. 66-68].

Лев Данилович, як наголошував літописець словами Володимира Васильковича, «був правителем: Галицького, Белзького, Перемиського, Холмського князівства». Згідно з історичними джерелами, по смерті "Великого князя Мстислава" Лев успадкував усі його землі, оскільки в останні роки жив у приязні з Мстиславом, і навіть по своїм житті, як наголошував літописець, якщо раніше помре, "збирався

передати всі свої землі Мстиславу, а не Юрію, оскільки той не виконував волю батька – Лева”. Таким чином, за свідченням волинського літописця, Лев отримав після смерті брата Мстислава, що був, як наголосив літописець “сином короля, онуком Романа, землю, яку держав величиною аж до Татар, а сюди по Ляхи і по Литву” [9, с. 448-450].

Російський історик М. М. Карамзін першим на ґрунті проаналізованих джерел зробив висновок, що Лев Данилович утвердив свій королівський престол, заснованому ще при Данилі, у новому місті Львові у 1292 р. У Львові король Лев I помер в 1301 р., передавши свій престол та єдиновладне правління в Русі-Україні новому королю, своєму сину Юрію I [8, стб.36-37].

Єдиний син Лева, Юрій Левович, згідно з нашими дослідженнями, народився в останній чверті 1255 р., а помер у 1308 р. в zenіті слави, як і його батько – король Лев I, єдиновладним правителем Русі-України, королем Русі.

Тоді на українських землях ширилися такі ж політичні, економічні та культурні традиції, які панували у сусідніх західних державних утвореннях. Це дає підстави припускати, що вживані на цей час в Руській державі знаки збереглися й у пізніший період і відігравали роль територіальних символів окремих адміністративних земель.

Підтверджує наше припущення і глибший аналіз уже відомих та малодосліджених матеріалів. Припускаємо, отже, можливе функціонування геральдичних територіальних знаків у період Руської держави, наприклад, зображення лева. Дослідник А. Гречило наголошує, що лев зафіксований на печатках короля Юрія I (1301-1308 рр.), що були прикладені і до грамот князів Андрія і Лева II за 1316 р., й до документів Юрія II за 1325 – 1335 рр. Про ці печатки маємо досить багато різних публікацій та досліджень. Як відомо, на першій печатці на одному боці зображений лев, на зворотному – воїн у лицарському обладунку. На другій печатці на лицевій стороні зображено володаря на троні, і викарбовано латиномовну легенду: “+ S • DOMINI • GEORGI • REGIS • RUSIE” (“Печатка пана Юрія короля Русі”), на зворотному боці цієї печатки – вершник на коні з прапором та щитом у руках, на щиті зображений лев, що спинається на задні лапи, довкруг читаємо напис: “+ S • DOMINI • GEORGI • DUCIS • LADIMIRIE” (“Печатка пана Юрія, князя Володимирії”).

На переконання Богдана Барвінського, перша печатка належала Леву Даниловичу (1269-1301 рр.), а друга – його синові Юрію Левовичу (1301-1308 рр.), котрий уживав титул “король Русі”. Приймаючи це твердження, вже можемо датувати появу знака з левом не пізніше 1301 р. Правдоподібно, що усталення постійного територіального знака мало би пов’язуватися ще з фактом коронації Данила Романовича в Дорогичині 1253 р. та прийняттям ним королівських атрибутів. Хоча знайти королівську печатку чи інші свідчення про тогочасні знаки досі не вдалося, проте як політичний аспект цього факту, так і пізніша апеляція Данилович нащадків до королівської традиції, повинні були сприяти утвердженню єдиного знака Руського королівства. У деяких публікаціях зображення вершника з печатки трактується як знак Володимирського князівства. Але така інтерпретація зовсім безпідставна, оскільки печатка короля Юрія виконана відповідно до тогочасної практики європейських володарських маєстатових печаток, на одному боці яких був зображений король або князь на троні (маєстаті), на звороті – володар або воїн на

коні (іноді – у турнірному обладунку), а династичний чи територіальний герб фігурував на щиті лицаря (деколи ще й на попоні коня [3, с. 96-100; с. 6-8; s. 54].

Слава про діяльність Юрія Левовича була велика. З цього приводу слід наголосити, що востаннє у достовірнім джерелі про Юрія Левовича згадується у листі Юрія II за 11 лютого 1334 р. Лист був адресований до великого магістра Тевтонського Ордену, Людера, в якому Юрій II намагається продовжити союзні взаємини, які були започатковані попередніми володарями Русі: ”Прагнемо довести низкою документів до відома вашій світлості і всім загально, що з уваги на чисельні обґрунтовані і законні причини, а також з огляду на добро, що є незаперечним, відповідним та належним всій державі, ми та блаженної пам’яті наші найдорожчі попередники, а саме Роман, Данило, Лев, Юрій та Андрій разом з найсвітлішими знатними панами, колись генеральними магістрами Пруссії..., звикли укладати та скріплювати союз, постійного усякого можливого миру та згоди...” [1, с. 153-154; с. 133-139; с. 62-63].

Це спонукає до подальшого пошуку джерел для з’ясування державницької діяльності українського володаря XIV ст., короля Русі Юрія I.

Список використаних джерел та літератури:

1. Болеслав-Юрий II – князь всей Малой Руси. //Сборник материалов и исследований. – Спб., 1907.
Дашкевич Я. Р. Грамоты князя Лева как исследовательская проблема. //Исторические и источниковедческие проблемы отечественной истории. Актуальные проблемы источниковедения и специальных исторических дисциплин. – Днепропетровск, 1985.
Дашкевич Я. Р. Грамоты князя Лева как исследовательская проблема. //Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. – Львів: “Піраміда», 2007.
2. Галицько-Волинський літопис. Коментар. – Київ: “Наукова думка”, 2002.
3. Гречило А. До питання про символи Галицько-Волинської держави (XIII – поч. XIV ст.). //Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М., 2003. Т. VII.
Дашкевич Я. Геральдичне зображення лева в період Галицько-Волинської держави (перша половина XIV ст.) // Знак. – Львів, 1998. Ч.16.
Zumorowicz J. В. Pisma do dziejow Lwowa odnoszace sie. – Lwow, 1899.
4. Ідзьо В. С. Лев Данилович в історичній традиції. Львів: “Сполом”, 2008.
Ідзьо В. С. Великий князь Лев Данилович і становлення міста Львова у XIII с. як столиці України-Русі. //Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М., 2004. Т. X.
Ідзьо В. С. Продовжувач справи короля Данила великий князь Лев Данилович і становлення міста Львова у XIII столітті як столиці України - Русі. Засновник Львова король Данило та Українська держава в XIII столітті (до 750-річчя першої літописної згадки міста Львова) (1256-2006). – Львів: Вид-во університету “Львівський Ставропігон”, 2006.
Дашкевич Я. Князь Лев Данилович – справжній та в традиції. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. – Львів: “Піраміда”, 2007.
5. Ідзьо В. С. Українська держава в XIII столітті. – Івано-Франківськ, 1999.
Ідзьо В. С. Руське королівство під управлінням королів Данила, Шварна та Лева (1253-1301). //Науковий Вісник Українського Університету. – М., 2002. Т. II.
6. Ідзьо В. С. Релігійна культура Європи і зародження і становлення християнства на території України. – Львів: “Ліга-Прес”, 2007.
7. Історія Львова. Львів: “Центр Європи”, 2006. Т. I.
8. Карамзин Н. М. История государства Российского. – М., 1998. Т. 4, кн. I .
9. Руський літопис. Примітки Л. Махновця. – К., 1989.
Полное Собрание Русских Летописей (ПСРЛ). – 1843. Т. II.
10. Baumgarten N. Genealogie et mariages occidentaux des Rurikides Russes du X au XIII siede. – Roma, 1927. Tabl. XI.
11. Codex diplomaticus Arpadianus continuatus, Ed G. Wenzel.- Pest. 1864. Т. 4.
Senga T. Bela kulpolitikaja es IV iince papanoz intezett “Tatar-levele”. //Szazadok, 1987. №4.
Senga T. Bela Kiralyfi Bolgar, Halicsi et Osztrak Hadjarataihoz. //Szazadok. Budapest, 1988. №1-2.
12. Fejer G. Codex diplomaticus Hungariae ecclesialis et civilis. – Budae, 1827, Vol. 2, Vol. 6.

Король Юрій Левович – володар Русі-України (1301 – 1308 рр.)

Після смерті короля Лева Даниловича у 1301 р. єдиновладним правителем Русі-України став новий король Русі Юрій I, який продовжував правити державою зі свого столичного міста Львова. Про це ми дізнаємося з анонімного іспанського джерела “Книги знань про всі королівства, землі і володіння, які є в світі”. Держава короля Юрія I описується у час його найбільшої могутності у 1302 – 1306 рр. Автор державу Юрія Левовича називає Львівським королівством. Серед найбільших міст Львівського королівства на перше місце автор іспанського джерела ставить місто Львів.

Слід наголосити, що у своєму екскурсі іспанський автор “Книги знань про всі королівства, землі і володіння, які є в світі” детально описує королівство Юрія I Левовича у час його правління у 1302 – 1306 рр., наголошуючи: ”Залишивши Польське королівство, я прибув до королівства Львів (Leon), яке німці називають Лемберг (Lunbrec), і в якому є п'ять великих міст. Перше називається Львів (Leon), друге – Київ (China), інше – Володимир (Vasadino), інше – Пінськ (Tsnez), інше – Сівер (Sever). Відомо, що королівство Львів межує з країною Романією і королівством Алеманія. Король того королівства має зелений прапор з червоним хрестом» [10, s. 205-206].

Таким чином, наголошують дослідники колективної монографії «Історія Львова», т. I, що вийшла друком у Львові у 2006 р., при з'ясуванні столиці Держави Романовичів слід насамперед враховувати, що за правління наступника Лева Даниловича, короля Юрія Левовича (1301 – 1308 рр.), держава, як це свідчить напис на його печатці, складалась з двох частин – Руського королівства і Володимирського князівства, де столицею Руського королівства був Львів, про що нам засвідчують і подальші джерела XIV ст. Ці ж дослідники не вважають, що Юрій тільки продовжив традицію коронування, яка була розпочата його дідом, королем Данилом, і продовжена Левом Даниловичем, вони вважають, ”що потреба в коронації Юрієм зумовлюється протистоянням з чеськими королями з династії Пшемислідів, які поширили свою владу на Угорщину й більшу частину Польщі. Щоб зменшити загрозу з цього боку, Романовичів підтримували їхні політичні противники: за претендента на угорський престол Карла Роберта у 1305 р. чи 1306 р. видали Марію, дочку Лева Юрійовича. Великим успіхом, наголошують дослідники, було створення королем Юрієм I у 1303 р. окремої Галицької митрополії [4, с. 57, с. 59].

Літописні джерела епохи короля Юрія Левовича (1301 – 1308 рр.), зокрема “Житіє митрополита Петра”, наголошують: ”Волинська земля (*так це джерело називає державу Юрія I*) тоді перебувала в честі і удачі..., всілякими достатками багата і славою” [6, с. 78].

Возвеличує епоху правлінням Руссю-Україною королем Юрієм I і польський хроніст Ян Длугош, який твердить, що Русь у часи правління Юрія Левовича “насолоджувалася благами миру і великою заможністю” [9, р. 51].

Наголосимо, що внаслідок розгляду документів та аналізу джерел з'ясувалося, що по смерті короля Лева I Руська Держава продовжувала функціонувати на території від Карпат до Дніпра. Вона зміцнила свої позиції завдяки правління нового

короля Русі-України Юрія I Левовича, до якого перейшла вся влада і головні політичні та торгово-економічні центри Руського королівства. У час правління короля Юрія I Русь-Україна остаточно перейняла європейську систему спадкування, що припинило феодальні війни і дозволило передавати верховну владу по прямій лінії від батька до сина, тобто від короля Лева I Даниловича (1292 – 1301 рр.) до його сина Юрія I Левовича (1301 – 1308 рр.).

Внаслідок західноєвропейського престолонаслідування верховна королівська влада в Русі-Україні перейшла до наймогутнішого українського володаря першого десятиліття XIV ст. короля Юрія I Левовича, який жив у 1255 – 1308 рр., й вивчення діяльності якого є темою нашого подальшого дослідження [7, с. 23-39].

Отже, український король Юрій I (1301 – 1308) – це одна з найяскравіших постатей в історії української державності першого десятиліття XIV ст., який організував державне життя так, що воно залишилося незмінним і централізованим на початку XIV століття, яке було підтримане його не менш енергійними нащадками, синами Андрієм I і Левом II [1, с. 96-100; с. 57-59;].

Видатний український вчений, академік І. П. Крип'якевич високо оцінював значення для української державності діяльності короля Русі Юрія I (Юрія Левовича). Він наголошував, що Юрій підкреслив свою могутність тим, що, як його дід і батько, прийняв королівський титул і спромігся створити для своїх володінь окрему Руську митрополію – Галицьку. Юрій Левович, як наголошували дослідники, почав свою політичну діяльність як володар Галицької, Белзької, Червенської Холмської та Дорогичинської волостей наприкінці XIII ст., а закінчив як володар великої держави Русі-України, яка склалася з Галицької, Волинської, Київської, Чернігівсько-Сіверської, Пінської та інших земель.

Авторитет Юрія I як розсудливого і мужнього у війнах князя зростав, і в 1288 р. берестяни виступили проти Мстислава Даниловича, бажаючи перейти під владу князя Юрія Левовича, за що Мстислав наклав на них великі данини.

Однак, наголошує І. Крип'якевич, король Юрій I у свої військово-політичній діяльності, ставши князем, за традицією опирався на бояр та воєвод, з якими здійснював всі військово-політичні плани, спрямовані на розбудову держави, роздаючи їм великі території, здобуті завойовницьким шляхом.

У 1289 р. проти Мстислава Даниловича повстали жителі Берестя, підняли “коромолу” і покликали до міста Юрія Левовича. Мстислав шляхом дипломатичних переговорів зумів повернути собі місто, однак після смерті Мстислава та батька Лева всі землі Русі Юрій зумів об'єднати знову в одну державу. Юрій I був надзвичайно енергійним володарем, і ще за життя Лева розширював батьківські володіння, наступаючи на Люблін і Берестя. В 1288 р. після смерті Лешка Чорного Юрій ходив на Польщу, “бо хотів собі Любліна і Люблінської землі”.

Як єдиновладний правитель Русі, король Юрій I виявив свою силу тим, що, і як його попередники, прийняв титул короля Русі. За яких обставин він досягнув як королівського титулу, так і єдиної митрополії, наголошує І. П. Крип'якевич. На жаль, про ці політичні процеси в Русі-Україні маємо мало відомостей [5, с. 6; с. 26; с. 38; с. 68; с. 75; с. 107].

Такої думки про політичну діяльність короля Русі-України дотримувався і німецький дослідник Г. Гельцер, який наголошував, що «свою могутність Юрій

підкреслив також тим, що створив окрему Руську митрополію”, про що засвідчує “Каталог епархій Константинопольського патріархату [8, р. 263].

Як бачимо, Юрій Левович на початку свого князювання брав участь у боротьбі, яка точилася між польськими князями, і серед війни був змушений вивести свій гарнізон з Любліна, оскільки встановив дружні взаємини з польською стороною, які закріпив шлюбом своєї дочки Марії з мазовецьким князем Тройденом. На нашу думку, Люблінська земля відійшла як посаг за дочкою Марією.

Згодом король Юрій I втрутився у війну в Угорщині, яка точилася на Закарпатті, і яку з його волі проти угорських королів очолив наджупан Петро, син Пенте, землинський і ужанський наджупан, який визнав владу володаря Русі-України і тим втягнув у війну короля Юрія.

Як засвідчують джерела, король Юрій I перебував у дружніх взаєминах з Німецьким Орденем. Засадами порозуміння була торгівля Русі-України з Балтійськими країнами. Обидві сторони уклали союз проти Золотої Орди [4, с. 57-59].

Після смерті короля Юрія I Русь-Україна перейшла до його синів Андрія I та Лева II. Вони в своїй зовнішній політиці завжди діяли разом, ставлячи під політичними документами королівську печатку свого батька – короля Юрія I. Вони титулували себе: ”Божою милістю князі всієї Русі, Галичини і Володимирії” [2, с. 303-304].

Тільки від другого шлюбу Юрій Левович з дочкою польського князя Казимира I мав трьох дітей – Марію, яка стала матір’ю короля Юрія II, та синів Андрія та Лева.

Таким чином, Русь-Україна в час правління короля Юрія I Левовича складала одну велику і могутню державу з особливими, притаманними їй західноєвропейськими рисами.

Король Юрій I, продовжуючи політику свого батька, короля Лева I Даниловича, сприяв політичній консолідації Русі-України з центром у Львові, злучаючи малі князівства в єдину та могутню державу, яку в його час у Європі називають “Львівське чи Руське королівство”.

Йому вдалося утвердитися не тільки в Київській та Чернігівській землях, а також у Новгород-Сіверській та Пінській землі, об’єднати всі ці князівства в лоно одного цілісного політичного організму – Руського королівства.

У час Львівського королівства та його володаря короля Юрія I Галицька, Волинська, Київська, Чернігівська і Сіверська землі знову злучилися в одному українському етнічному колориті і є за всіма принципами і ознаками національної української державності.

Таким чином, Руське королівство часів правління короля Юрія I Левовича внаслідок його діяльності злучається і в одну релігійну християнську інфраструктуру Руської митрополії, яку в 1303 р. під назвою “Галицької митрополії” відновив енергійний король Русі.

Без сумніву, засади розвитку були закладені в час попередників Юрія I – королів Данила I та Лева I, які подолали боярську олігархію, злучили всі військово-політичні сили Русі-України, український народ задля створення єдиної централізованої Української держави, з єдиною релігією, культурою, мовою та літературою.

Тому Руське королівство – Галичина, Волинь, Київщина, Чернігівщина, Сіверщина і Пінщина в час короля Юрія I переживає свій розквіт, політичну, економічну і релігійно-культурну могутність. У цей час Українська держава була об'єднана біля нової столиці – Львова.

Сприятливим для розвитку Руського королівства в час правління короля Юрія I було те, що він опирався на свою обширну військово-політичну організацію, яка зуміла забезпечити недоторканість кордонів Русі-України з поляками та угорцями, які вели тоді феодальні війни. Отже, не виснажене тривалими війнами, Руське королівство часів короля Юрія I досягло значного економічного розвитку, як про це засвідчують висновки літописів: ”Русь-Україна (*Волинська земля*) відзначалась всяким багатством і славою”. За правління короля Юрія I, наголошував польський літописець Длугош, «Русь радувалася миром і славилася багатством”.

Русь-Україна в час правління короля Юрія I характеризувалася етнічним і економічним розвитком. Населення розселилось на території усієї Галичини, Волині та Київщини. Розвиток сільського господарства, солеваріння і ремесел забезпечив велику кількість продукції, яку Руське королівство вивозило як у Візантію, так і в Тевтонський орден, Литву, Польщу, Угорщину [5, с.107; с. 190-191].

За часів Юрія Левовича відбувався розвиток обробки заліза з болотних руд, що простяглися від Дністра до Львова. Розвинулось і ювелірне ремесло, доказом цього є печатки короля Юрія Левовича, срібні прикраси для вух із дорогих каменів та браслети. Тоді ж почали будувати водяні млини, розвивати храмове будівництво. Як вважають дослідники, на честь короля заклали кафедральний собор – “Собор святого Юра”, та відлили дзвони [4, с. 90].

Отже, робимо висновок, що вміле, сильне і єдиновладне правління Руссю-Україною Юрієм I принесло українському народу спокій і добробут, а староукраїнській державі та її володарю – повагу та славу.

Польський хроніст Ян Длугош датує смерть короля Русі Юрія I Левовича 1308 р., і припускає, що тоді владу успадкували його сини – Андрій I та Лев II, які правили спільно.

Лев II Юрійович, на думку авторів «Історії Львова», у 1308 р. очолив державу Романовичів. Невдовзі після його вступу на престол був написаний географічний трактат, відомий у науці як “Анонімний опис Східної Європи”, в якому сказано, що ”є величезна країна, яка називається Руссю..., має на чолі князя найбільшого з мужів. Тепер там править князь Лев, дочку якого взяв за жінку Карл, король Угорщини. Для налагодження добросусідських взаємин з Литвою Лев Юрійович видав свою середульшу дочку за між 1315 – 1319 рр. за сина Гедиміна, Любарта. Узимку 1319 – 1320 р. наймолодша дочка Анастасія була видана заміж за тверського князя Олександра Михайловича. Свого первістка подружжя назвало на честь діда – Левом.

На початку 20-х рр. XIV ст. посилюється литовський натиск на Русь-Україну, тому Андрій і Лев Юрійовичі продовжували батьківську політичну традицію союзу з рицарями Тевтонського ордену, який був спрямований проти Литви. Після смерті обох князів біля 1322 – 1323 рр., бояри одноставно, за словами польського хроніста Янка з Чарикова, обрали на володаря Русі-України сина Тройдена і дочки короля Русі-України Юрія I, Марії, Болеслава, який охрестився в православ'я і при інтронізації на королівський престол узяв ім'я свого діда – короля Юрія I. В історичній літературі він відомий як правитель Русі-України на ім'я Юрія II. Він

продовжував політичну діяльність короля Юрія I, на всіх документах, які він підписував, ставив видавав королівську печатку свого діда, що засвідчено у написаному ним 11 лютого 1334 р. у Львові листі до Тевтонського ордену, який зберігається зараз у Державному архіві пруської культурної спадщини у Берліні [4, с. 59].

Підсумовуючи дослідження, наголосимо, що політична діяльність синів Юрія I Андрія та Лева, внука Юрія II, які відіграли важливу роль в державному житті Русі-України, є предметом нашого подальшого дослідження.

У висновку наголосимо, що феномен Руської Держави та єдиновладної королівської влади Юрія I Левовича в XIV ст. ще довго будуть вивчати науковці, дискутуватимуть про нього українські та зарубіжні історики. Сподіваємося, що пропонуване дослідження слугуватиме поштовхом для подальшого пошуку та аналізу джерел у європейських архівах для з'ясування цієї проблеми [3, с. 112-116; с. 408-415; с. 66-68; с. 6-8].

Список використаних джерел та літератури:

1. Гречило А. До питання про символи Галицько-Волинської держави (XIII - поч. XIV ст.). //Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М., 2003. Т. VII. Історія Львова. – Львів: “Центр Європи”, 2006. Т. I.
2. Ідзьо В. С. Релігійна культура Європи і зародження і становлення християнства на території України. – Львів: “Ліга-Прес”, 2007.
3. Ідзьо В. С. Великий князь Лев Данилович і становлення міста Львова у XIII столітті як столиці України-Русі. //Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М., 2004. Т. X.
- Ідзьо В. С. Продовжувач справи короля Данила великий князь Лев Данилович і становлення міста Львова у XIII столітті як столиці України - Русі. Засновник Львова король Данило та Українська держава в XIII столітті (до 750-річчя першої літописної згадки міста Львова) (1256-2006). Львів: вид-во університету “Львівський Ставропігон”, 2006.
- Дашкевич Я. Князь Лев Данилович – справжній та в традиції. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. – Львів: “Піраміда”, 2007.
- Дашкевич Я. Геральдичне зображення лева в період Галицько-Волинської держави (перша половина XIV ст.) // Знак. – Львів, 1998. Ч. 16.
4. Історія Львова. Львів: “Центр Європи”, 2006. Т. I.
5. Крип’якевич І. П. Галицько-Волинське князівство. – Львів, 1999.
6. Седова Р. А. Святитель Петр Московский в литературе и искусстве Древней Руси. – М., 1993.
7. Шараневич И. История Галицко-Волынской Руси. – Львов, 1863.
8. Gelzer H. Baitrage zur russischen Kirchengeschichte aus griechischen Quellen. – Zeitschrift fur Kirchengeschichte, 1892, Bd. 13.
9. Dlugossii I. Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae. Varsoviae,1978. – Lib. 9.
10. El libro del conocimiento todos los reinos, tierras y senorias que son por mundo/ ed.M. j. Espada //Boletin de lo Sociedad Geografica de Madrid. – Madrid,1877. Т.2.

Наукове видання

Віктор Ідзьо

Король Русі Юрій I в українській та європейській історії та державницькій традиції (1255 – 1308)

Видання II, 2020р.

Подано до друку 18.06.20 р. Підписано до друку 10.07.20 р.
Формат видання 60/ 84 1/16. Папір офсетний. Умовн.друк.арк.10,25
Зам.55. Тираж 300 шт.

Видавництво “СІМІК”

76000, м.Івано-Франківськ, вул. Т. Цьоклера, 9а
тел. (0342) 78-91-26, 78-91-29

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб’єкта видавничої справи серія ІФ №11 від 27.03.2001 року.

Віддруковано в друкарні видавництва ПП «СІМІК»
76000, м.Івано-Франківськ, вул. Т. Цьоклера, 9а, тел. (0342) 78-91-29

E-mail:ukrainoznavezz@ukr.net

www.easterneurope.nethouse.ua

Віктор Ідзьо

Король Русі
ЮРІЙ І

в українській та європейській історії,
державницькій традиції
(1255-1308)